

MOŽNOSTI MATERIÁLNĚ TECHNICKÉHO ZABEZPEČENÍ ČS. ARMÁDY

Vyzbrojování a technické zabezpečení (VTZ) představuje komplexní zabezpečení Čs. armády moderní výzbrojí, municí, technikou a materiálem a ve spolupráci s uživateli zajišťuje její udržování v bojeschopném a provozuschopném stavu.

VTZ Československé armády řeší výzkum, vývoj, výrobu, přejímku a opravy výzbroje, munice, techniky a speciálního materiálu pro potřeby Čs. armády a CO ČSFR. Podílí se na zpracování koncepce rozvoje výzbroje a vojenské techniky, zabezpečuje její realizaci včetně aplikovaného výzkumu a vývoje v Čs. armádě a v CO ČSFR, řeší zabezpečení výroby a dodávek výzbroje, munice, techniky, náhradních dílů a materiálů u tuzemských výrobců a dodávek těchto materiálů od zahraničních dodavatelů, organizací a zabezpečení Čs. armády a CO ČSFR výzbrojí, technikou a municí, obměnu této výzbroje a techniky, stanovení základních norem jejího provozu, ošetřování a oprav, rozvoje metrologie, technické normalizace, vynálezeckví a pyrotechnické činnosti Čs. armády, operačně technickou přípravu státního území, operačně technickou přípravu a technickou přípravu vojsk, přípravu technických profesí ve své působnosti, organizační výstavbu prostředků technického zabezpečení, jejich řízení a využívání v míru a poli. Dále se podílí na organizaci mezinárodní spolupráce v oblasti výzbroje, techniky a plní úkoly materiálního hospodáře ve stanovené materiálové nomenklatuře.

Materiálně technické zabezpečení je tedy nutné chápat jako součást komplexu opatření vedoucích k zajištění funkce ČSA výzbrojí, technikou a materiálem tak, aby v optimální míře odpovídalo požadavkům vyplývajícím ze schválené obranné doktríny ČSFR a v návaznosti na to úkolům vyplývajícím z operačních plánů a organizační výstavby ČSA.

Výchozí stav

Současná úroveň výzbroje a techniky ČSA odpovídá systému výstavby armádní struktury budované na základě koaliční doktríny bývalé Varšavské smlouvy (VS), kde rozhodující výzbrojně technický potenciál byl reprezentován potenciálem Sovětské armády.

Kromě toho byla technická úroveň výzbroje a techniky naší armády do značné míry ovlivněna následujícími skutečnostmi:

- rozhodující zbraně a zbraňové systémy byly dováženy ze Sovětského svazu, nebo byly vyráběny podle sovětské licenční dokumentace, což ve svých důsledcích znamenalo zpoždění za stavem v Sovětské armádě o jednu až dvě generace v technologiích a technických parametrech, zejména u systémů PVO, raketové techniky, letectva, tanků a dalších, přitom na zabezpečování této techniky byla vyčleňována podstatná část finančních prostředků určených na nákup výzbroje a techniky,

- část výzbroje a techniky byla výzkumně, vývojově a výrobně zabezpečována v našem průmyslu, ale bez možnosti výrobního využití součástek, komponent a technologií odpovídajících světové špičce; tato skutečnost vedla k prodlužování etap vývoje, oddalování sériové výroby, nízké provozní spolehlivosti finálních výrobků a zvyšování finančních nákladů na zabezpečení nové výzbroje a techniky; je však třeba konstatovat, že i při těchto složitých podmínkách bylo dosaženo v řadě oborů velmi dobré úrovně vyvíjené techniky a originálních systémových řešení,

- inovační cyklus rozhodující výzbroje a techniky, zejména u složitých zbraní, zbraňových systémů a techniky vzhledem k prudkému růstu cen a možnostem, rozpočtu ČSA se značně prodlužoval; např. ceny bojových letounů jednotlivých generací představovaly vždy téměř desetinásobek ceny, obdobná situace byla v nárůstu cen jednotlivých systémů PVO, tankové techniky, průzkumných prostředků, systémů řízení a velení, moderní munice a dalších,

- značné omezení modernizace výzbroje a techniky bylo dáno byrokratickým přístupem orgánů bývalého Spojeného velení armád VS při zavádění národní produkce zbraní a techniky do výzbroje armád VS a nekritičností při posuzování parametrů nové výzbroje a techniky; velmi častým jevem bylo prosazování národních zájmů před skutečnými potřebami armád a současnými světovými trendy ve výzbroji a vojenské technice.

Tyto a další skutečnosti vedly k postupnému zaostávání technické úrovně výzbrojné technického potenciálu ČSA za úrovní vyspělých armád. V rámci bývalé koalice VS pak k extenzivnímu rozvoji armád a nahrazování kvality kvantitou.

Jaký byl vývoj situace v oblasti vyzbrojování a technického zabezpečení v letech 1990 - 1991?

Toto období je možné stručně charakterizovat následovně:

- V rámci Vídeňských jednání a Pařížských dohod dochází k podstatnému snižování počtů hlavních druhů výzbroje ČSA, přebytková výzbroj a technika je soustředěna v deklarovaných místech, munice v municiích skladech a je připravována jejich postupná likvidace.

- Dochází k reorganizaci a redislokaci ČSA na základě uskutečňování nové obranné doktríny ČSFR, nově vypracovaných operačních plánů a organizačních struktur.

- Je podstatně omezován v nominální hodnotě rozpočet FMO v roce:

● 1990 na 30,905 mld. Kčs tj. 92,3 % vůči roku 1989

● 1991 na 26,5 mld. Kčs tj. 79,6 % vůči roku 1989.

- Ceny základních surovin, materiálů, energie a potravin postupně narůstají a dále snižují reálnou hodnotu prostředků vyčleněných pro FMO.

Tyto skutečnosti nacházejí odraz v celé oblasti vyzbrojování a technického zabezpečení, převážně však působí negativně na úroveň výzbrojné technického potenciálu ČSA.

Pokusím se některé problémy blíže specifikovat:

● Snižováním počtů hlavních druhů výzbroje se podstatně snížil vojenskotechnický potenciál ČSA. Snížila se kvantita, nejsou však ani základní podmínky ke zvýšení kvality. V podstatě tedy můžeme kalkulovat s 1/3 bojové hodnoty rozhodujících zbraní při realizaci obranné doktríny ČSFR. Kromě toho soustředění nadbytečné techniky do deklarovaných míst a následná likvidace vyžaduje doplňkové finanční zdroje z rozpočtu FMO. Pozitivním rysem je, že dojde ke snížení nákladů na provádění oprav, údržbu a provoz této techniky a snížení požadavků na zabezpečení náhradních dílů.

● Společným jmenovatelem dalších problémů v oblasti vyzbrojování a technického zabezpečení je kritický nedostatek finančních prostředků vyčleněných z rozpočtu FMO na tuto oblast.

Pro názornost uvádím v tabulce některá čísla v absolutních hodnotách.

Vynaložené finanční prostředky	Rok		
	1989	1990	1991
mld. Kčs	12,18	9,35	3,1
procenta	100,00	76,8	25,5

● Vzhledem k růstu cen v tomto období se dále snížila reálná hodnota vyčleněných prostředků, což vedlo k dalšímu omezení možností nákupu finálních výrobků, náhradních dílů, zabezpečování oprav a dalších činností.

● Kritický nedostatek finančních prostředků vede k těmto důsledkům:

- postupně jsou omezovány a zastavovány některé výzkumné a vývojové úkoly, které byly vytýpovány v koncepčních materiálech, vypracovaných na základě analýzy výzbroje a techniky ČSA a jejichž řešení je nezbytné pro splnění úkolů vyplývajících z přijaté vojenské doktríny ČSFR,

- podstatné omezování výroby zbraní, techniky a munice a v řadě případů i likvidace zbrojní výroby v čs. průmyslu se promítá do prodlužování inovačních cyklů, případně jejich znemožnění, postupně likvidace zásob munice, náhradních dílů, omezování provozu techniky a jejich postupného vyřazování z provozu,

- znemožňuje zahajování nových výrobních zbraní a techniky a tím i celkovou realizaci výsledků výzkumu a vývoje, včetně prodeje této techniky mimo sféru ČSA,

- postupně jsou radikálně likvidovány výrobní kapacity čs. průmyslu, a to nejen pro mírové, ale i válečné potřeby ČSA,

- je znemožňována i modernizace současné výzbroje a techniky s využitím výzkumné, vývojové a opravárenské základny ČSA.

Mám-li stručně uzavřít vývoj situace v oblasti vyzbrojování a technického zabezpečení v letech 1990-1991, musím konstatovat, že došlo k dalšímu podstatnému snížení výzbrojné technického potenciálu, omezení možností zabezpečení ČSA soudobou výzbrojí i technikou a dochází postupně ke kritickému stavu v udržení bojeschopnosti současné výzbroje a techniky. Tento stav je bez dalšího, zejména politického řešení, pro další období neúnosný a ve svých důsledcích ohrožuje splnění úkolů vyplývajících z přijaté vojenské doktríny ČSFR.

Jaké jsou předpoklady vývoje v oblasti vyzbrojování a technického zabezpečení ČSA v roce 1992?

Základním a limitujícím faktorem je další nepříznivý vývoj ve finančním zabezpečení oblasti vyzbrojování a technického zabezpečení. Na základě vydělení finančních prostředků se ještě více prohloubí negativní rysy vývoje.

Celkově je vyčleněno k pokrytí potřeb vyzbrojování a technického zabezpečení v rozpočtu FMO 1,49 mld. Kčs, což představuje 41 % finančních prostředků, přidělených pro rok 1991. Finanční prostředky na nákup výzbroje a techniky nebudou v roce 1992 dosahovat ani 6 % částky vyčleněné v roce 1988 a je zřejmé, že v roce 1992 se zbrojní výroba čs. průmyslu pro ČSA prakticky zastavuje.

V oblasti dovozu nebude možné dokompletovat ani dříve dodané dílčí části výzbroje a techniky.

Lze zajistit pouze nejnutnější náhradní díly z dovozu a v minimální míře náhradní díly z tuzemska.

V roce 1992 nebude zahájeno uskutečňování žádného projektu z výstupů rozvoje vědy a techniky přesto, že by pro armádu znamenaly značný technický přínos.

Ukončena musí být i výroba dosavadních perspektivních druhů výzbroje, i když ji armáda není zabezpečena.

Při zastavení zbrojních výrob se jeví velmi problematické uchování výrobních schopností pro období branné pohotovosti státu. V podstatě to znamená, že nelze počítat s doplňováním Čs. armády z podniků čs. průmyslu.

Tento stav finančního krytí bude mít dva základní dopady:

● do Československé armády, kde:

- nebudou pro žádný druh výzbroje a techniky ani v minimálních potřebných počtech zabezpečeny náhradní díly,
- nedostatečné krytí požadavků náhradních dílů bylo již v roce 1991 a současný stav povede v průběhu roku k rozpadu zásobovacího systému pro rozhodující druhy oprav a tím i podstatnému snížení bojové připravenosti druhů vojsk,
- úkoly bojové pohotovosti, připravenosti a vycvičenosti bude možné, z hlediska materiálního a technického zabezpečení, plnit jen na úkor zmenšujících se zásob,
- bude zastavena obměna fyzicky opotřebované techniky (její doplňování), zastavena modernizace a nebudou realizovány nové výroby po ukončení vývoje,
- vážně bude ohrožena realizace reorganizačních a redislokačních změn,

● do oblasti čs. zbrojní výroby, kde:

- dochází téměř k úplnému zastavení zbrojní výroby v ČSFR,
- u jednotlivých dodavatelů je vytvořeno předzásobení vstupními materiály již v roce 1991, aby mohli zabezpečovat výrobu a dodávky v roce 1992, FMO bude brán jako krajně neseřízný partner a bude snaha přimět ČSA k odběru, nebo k úhradě vzniklých ztrát,
- jednotliví dodavatelé ukončí výrobu, přeorientují se na jiný sortiment a i když budou požadavky uplatněny v pozdějším období, budou dodávky nerealizovatelné, současně nebudou zabezpečovat ani uchování výrobních schopností pro období branné pohotovosti státu,
- se předpokládá následný vznik sociálního napětí v dotčených oblastech zbrojní výroby a zhoršení vztahu k armádě.

Aby byly částečně zmírněny tyto nepříznivé dopady na Čs. armádu, bude úsilí v oblasti vyzbrojování a technického zabezpečení zaměřeno na:

- udržení současné výzbroje, techniky a materiálu v bojeschopném stavu formou zvýšeného úsilí v oblasti ošetřování a ukládání vojenské techniky (VT) a materiálu,
- částečnou modernizaci, prováděnou především vojenskými opravárenskými podniky (VOP) a výzkumnými ústavy,
- výrobu nedostatkových položek pro opravy VT a materiálu ve VOP,
- udržení některých zbrojních výrob alespoň v minimálních kapacitách.

Největšího objemu zbrojní výroby v ČSFR bylo dosaženo v letech 1987-1988 ve výši 29,4 mld. Kčs ročně. Z toho 30 % (8,7 mld.) odebírala ČSA, 50 % státy bývalé VS a zbývající produkce byla určena pro vývoz do tzv. třetích (rozvojových) zemí.

V roce 1992 odebere ČSA produkci čs. zbrojního průmyslu v objemu cca 380 mil. Kčs. Tento trend bude pokračovat i v dalších letech a oživení se dá předpokládat až po roce 1995.

Náhradní díly na opravy, munice pro výcvik a další spotřební materiál bude nutné čerpat z dříve vytvořených zásob včetně válečných. Přitom ty již dnes nejsou naplněny na předepsané počty a některé druhy mají omezenou životnost.

Obnova výroby zbrojní produkce po roce 1995 bude velmi obtížná a finančně nákladná. Tam, kde výroba bude zrušena v současném období, budou tuzemské dodávky po roce 1995 nemožné nebo stejně nákladné jako dovozové.

Vyzbrojování ČSA se v oblasti dodávek výzbroje a techniky stane plně závislé na dovozech ze zahraničí.

Tento stav způsobí další fyzické a morální zaostávání výzbroje a techniky. V některých oblastech nedostatek finančních prostředků neumožní ani zabezpečení potřeb k udržení bojeschopnosti současné výzbroje a techniky. Nedojde-li po krátkém období stagnace (2 až 3leté období) průmyslu (omezení dodávek pro ČSA) k jeho včasnému oživení, může to znamenat zhroucení systému MTZ (vyzbrojování) a narušení obranyschopnosti ČSFR.

Generálmajor Ing. Emil Antušák

ÚLOHA ČS. ARMÁDY V KOMPLEXNÍ STRATEGII OBRANY ČSFR

Ve svém příspěvku považuji za potřebné navázat na předcházející myšlenky autorů. S přihlédnutím na konkrétní úkoly Čs. armády, které zejména z vojenskopolitických poměrů v Evropě vyplývají pro zabezpečení suverenity a územní celistvosti ČSFR, zároveň poukáží na některé vnitřní faktory a operačně strategická východiska pro tvorbu strategie obrany.

Současné vojenskopolitické poměry v Evropě vyžadují nově koncipovat brannou politiku ČSFR. Významné geostrategické položení republiky nás nutí vypracovat a realizovat vlastní koncepci obrany ČSFR jako suverénního státu bez koaličních vazeb, která respektuje hospodářské možnosti i federativní uspořádání státu a zároveň vyžaduje orientovat bezpečnostní politiku směrem k aktivnímu a účinnému zapojení do budovaného bezpečnostního systému v Evropě.

Základ pro řešení těchto požadavků vytváří Vojenská doktrína ČSFR, která byla schválena Federálním shromážděním 20. 3. 1991.

Ve vojenské doktríně jsou vedle politických nástrojů k zajištění bezpečnosti státu jednoznačně formulovány i úkoly ozbrojeným silám a jejich rozhodující součástí - Čs. armádě. Jejím **hlavním úkolem** je na základě zjištění příprav k vojenskému napadení ČSFR odvrátit ohrožení suverenity ČSFR včasným přijetím nezbytných obranných opatření. V případě napadení odrazit pozemní i vzdušný útok agresora z kteréhokoli směru a na kteroukoli